

ԲԱՆԱՎԵՃ ԵՎ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ. ДИСКУССИИ И
ОБСУЖДЕНИЯ. DISCUSSIONS

**ՇԱՐԱՀՅՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՊԱԿՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԻ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄԸ
ԱՐԴԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄ
ԱՄԱԼՅԱ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ**

ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտ

Բանասիր. գիտ. Թեկնածու

DOI: 10.57236/1829-0183-2023.2(29)-53

Համառոտագիր

Հոդվածում քննվում են շարահյուսական կապակցության եղանակների (համաձայնություն, առդրություն) դրսևորումները արդի գեղարվեստական արձակում:

Համաձայնությունը նախադասության անդամների կապակցման եղանակ է, որը դրսևորվում է նրանով, որ իրար հետ կապված անդամներն ստանում են միևնույն քերականական կարգերը, ուրեմն և համապատասխան քերականական ձևավորում: Ժամանակակից հայերենում ամենաբնորոշը ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնությունն է: Դրա հետ միաժամանակ պետք է նկատի ունենալ, որ համաձայնությունն ունի շատ յուրահատկություններ՝ պայմանավորված տարբեր հանգամանքներով:

Քննությունից պարզվում է, որ արդի գեղարվեստական արձակում ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնությունը հիմնականում համապատասխանում է գրական հայերենի օրինաչափություններին:

Առդրությունը քերականական կախման այն եղանակն է, որ հանդես է գալիս շարահյուսության միջոցով:

Արդի գեղարվեստական արձակում առդրություն շարահյուսական կապակցության դրսևորումները երբեմն չեն համապատասխանում գրական հայերենի օրինաչափություններին՝ պայմանավորված ոճական նկատառումներով:

Բանալի բառեր և բառակապակցություններ՝ շարահյուսական կապակցություններ, շարահյուսական կապակցության եղանակներ, համաձայնություն, ենթակա, ստորոգյալ, առդրություն, որոշիչ, շարահյուսություն:

MANIFESTATIONS OF TYPES OF SYNTACTIC CONNECTIONS IN MODERN FICTION

AMALYA BARSEGHYAN

RA NAS Language Institute, Ph.D.

Abstract

The article examines the types of manifestations of syntactic connections (in this particular case, the connection between subject and predicate, agreement and adjacency) in modern literary prose. Study of the actual rich material showed:

(a) The coordination of the manifestations of syntactic types of combinations mainly corresponds to the laws of the Armenian literary language.

(b) The adjacency of manifestations of syntactic types of combination in some cases does not correspond to the stylisation.

Keywords and phrases: syntactic combination, types of syntactic connection, soloing, subject, predicate, definition, word order.

ПРИМЕНЕНИЕ ВИДОВ СИНТАКСИЧЕСКИХ СОЧЕТАНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЕ

АМАЛИЯ БАРСЕГЯН

Институт языка им. Р. Ачаряна, НАН РА, к.ф.н.

Аннотация

В статье рассмотрены виды проявления синтаксических связей (в данном конкретном случае связи между подлежащим и сказуемым, согласованием и примыканием) в современной художественной прозе. Изучение фактического богатого материала показало:

(а) согласование проявлений синтаксических видов сочетания в основном соответствует закономерностям армянского литературного языка.

(б) Примыкание проявлений синтаксических видов сочетания в некоторых случаях не соответствует закономерностям армянского литературного языка. Это обусловлено необходимостью стилизации.

Ключевые слова и словосочетания: синтаксическое сочетание, виды синтаксической связи, согласование, подлежащее, сказуемое, определение, порядок слов.

Ներածություն

Ենթակայի և ստորոգյալի կապակցությունը կազմում է երկկազմ նախադասության կառուցվածքային հիմքը: Ենթակայի և ստորոգյալի

միջև գոյություն ունեցող ստորոգական հարաբերությունը տարբեր կերպ են գնահատում հայ (և ոչ միայն հայ) լեզվաբանները:

Դրանք են՝

ա) Ստորոգյալն են համարում նախադասության գլխավոր անդամ (բայակենտրոն սկզբունքի կողմնակիցները):

բ) Ենթական են համարում նախադասության գլխավոր անդամ:

գ) Ստորոգյալը և ենթական համարում են նախադասության գլխավոր անդամներ (այդպես ենք կարծում նաև մենք):

Ենթակայի և ստորոգյալի քերականական համարժեքության տեսակետը արդի հայ շարահյուսագիտության մեջ գերիշխողն է, թեև ընդհանուր լեզվաբանության մեջ ենթական ներկայացվում է բայի քերականական լրացում:

Այսպես՝ Մ. Աբեղյանը ենթական համարում է դիմավոր բայի լրացում, իսկ դրանց միջև առկա յուրահատուկ կապը կոչում է ներունակություն, որն արտահայտվում է դիմաթվային համապատասխան ձևով, հատուկ է համաձայնությանը [1, 397]: Մ. Աբեղյանից հետո հայ քերականագիտության մեջ բայակենտրոն սկզբունքն են պաշտպանում նաև Է. Աթայանը՝ ենթակայի և ստորոգյալի հարաբերությունը դիտելով ստորադասական հարաբերություն, Ռ. Իշխանյանը [8, 112], Հ. Հարությունյանը և ուրիշներ [6, 64]:

Հ. Հարությունյանի կարծիքով. «Ենթակայի և ստորոգյալի կապակցությունը այլ բնույթի կապակցություններից տարբերվում է նրանով, որ այստեղ միաժամանակ գործում են կապակցության երկու եղանակ՝ համաձայնություն և կառավարում (միայն հոլովական)» [9, 50-61]: Իսկ Գ. Զահուկյանը գրում է. «Ենթական և ստորոգյալը իրար նկատմամբ գրավում են երկակի դիրք և չի կարելի մեկը համարել գլխավոր, մյուսը՝ լրացական անդամ» [13, 309]: Ավելի վաղ նման համարժեքության տեսակետ է հայտնել նաև Ս. Աբրահամյանը, որ «ենթակայի և ստորոգյալի հարաբերությունը ոչ ստորադասական է, ոչ համադասական, այլ հավասարական-վերագրման հարաբերություն» [4, 277]:

Համաձայնություն: Նախադասության քերականական կարգերը հիմնականում հանդես են գալիս ենթակայի և ստորոգյալի կապակցության մեջ: Այդ կարգերից համաձայնությունը նախադասության անդամների կապակցման եղանակ է, որը դրսևորվում է նրանով, որ իրար հետ կապված անդամներն ստանում են միևնույն քերականական կարգերը,

ուրեմն և՛ համապատասխան քերականական ձևավորում: Հին հայերենի համեմատությամբ ժամանակակից հայերենում կապակցման այս եղանակը զգալի չափով սահմանափակել է իր ոլորտը: Ժամանակակից հայերենում ամենաբնորոշը ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնությունն է (ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնության վերաբերյալ կարևոր դիտողություններ են հանդիպում հայերենի շարահյուսությանը նվիրված մի շարք աշխատություններում): Դրա հիմքում ընկած է այն իրողությունը, որ ստորոգյալը ենթակայի էության կամ նրա որևէ հատկանիշի դրսևորումն է, որը ենթակային է վերագրվում դեմքով: Եվ բնական է, որ այդ կապակցության բաղադրիչները՝ ենթական և ստորոգյալը, պետք է համապատասխանեն միմյանց: Դրա հետ միաժամանակ պետք է նկատի ունենալ, որ համաձայնությունը ունի շատ յուրահատկություններ՝ պայմանավորված տարբեր հանգամանքներով:

Քանի որ ենթակայի և ստորոգյալի դիմային համաձայնությունը հանգամանորեն քննված է, և չկան տարակարծությունների տեղիք տվող երևույթներ, ուստի անդրադարձել ենք ենթակայի և ստորոգյալի թվային համաձայնությանը արդի գեղարվեստական արձակում:

Քննության համար անհրաժեշտ փաստական նյութ քաղել ենք 2000 թվականից հետո հրատարակված գեղարվեստական գրականությունից (արձակ):

Ենթակայի և ստորոգյալի թվային համաձայնության ամենաընդհանուր և հայտնի օրինաչափությունն այն է, որ եզակի ենթակայի հետ սովորաբար դրվում է եզակի ստորոգյալ, հոգնակի ենթակայի հետ՝ հոգնակի ստորոգյալ: Ինչպես՝ «Առնոն հասկացավ, որ Մոսկովյան (փխ.՝ մոսկովյան) իր արկածների արձագանքները Երևան են հասել» (ԱԱՄ, էջ 67):

Որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում հավաքական գոյականով արտահայտված ենթական: Այն, որպես կանոն, ունի եզակի թվով ստորոգյալ, այսինքն՝ ձևային համաձայնությունը վերածվել է հստակ օրինաչափության: Օրինակ՝ «Մուտքի մոտ բազմություն էր հավաքված» (ԱՊՌ, էջ 114): Սակայն հավաքական գոյականով արտահայտված եզակի ենթակայի հետ հոգնակի ստորոգյալի գործածությունը, որ անցյալում հանդիպում էր հատկապես գեղարվեստական խոսքում, բարբառայնության արտահայտություն է և գրական հայերենի արդի փուլում կանոնական չէ: Մ. Աբեղյանը այս երևույթն անվանել է բակառություն [1, 408]:

Ժողովրդախոսակցական ոճի դրսևորում պետք է համարել հոգնակի կամ բազմակի ենթակաների հետ եզակի ստորոգյալի գործածությունը: Սա գրական լեզվի կանոնների խախտում է: «Խաղաղվե՛ք, այսպիսի գործողություն է *պահանջում* (փխ.՝ պահանջում են) *դեպքն* ու *ժամանակը*» (ԼԽԱ, էջ 113): «Ազգային վեպը վերածվում է Միերի դռան քարի, մի միասնության, որ այո, սահմանափակ է, այս, նման *պայմանականությունն* ու *արվեստը տարածելի չէ* (փխ.՝ տարածելի չեն) շատ ժողովուրդների վրա» (ԼԽՄ, էջ 251): «Բայց հեղինակն ավելին է ասում՝ առավել *հմայիչը* ու *սարսափելին*. Միայն *բացառիկները չէ* (փխ.՝ բացառիկները չեն), բոլորս ենք մենակ...» (ԱԱՄ, էջ 7):

Երբ բազմակի ենթակաները իմաստով մոտ են և միասին արտահայտում են մեկ հասկացություն, ստորոգյալը դրվում է եզակի թվով: Ինչպես՝ «Իր համար մարդու *ներսը, հոգևորն* ու *ներաշխարհն է կարևոր*» (ԴՍՌ, էջ 32): Ստորոգյալը կարող է դրվել եզակի թվով, երբ բազմակի ենթակաները իմաստով մոտ չեն, սակայն համատեքստում ունեն շատ սերտ իմաստային կապ: Օրինակ՝ «Հատկապես գյուղերում ծնված տղաների *փորն* ու *միտքը կապվում էր* մրգի իրենց օրաբաժինը չստանալուց» (ԱԱ, էջ 51): Այստեղ բազմակի ենթակաները միոգ չստանալու հետ կապված լինելով է պայմանավորված ստորոգյալի եզակի թիվը:

Հոգնակի ենթակայի հետ պետք է գործածել հոգնակի ստորոգյալ: Օրինակ՝ «Թիմի ներսում *կոնֆլիկտներ սկսվեց* (փխ.՝ սկսվեցին)» (ԱՊՕ, էջ 30):

Հետաքրքրական է մի շարք դերանուն ենթակաների և ստորոգյալների համաձայնությունը՝ պայմանավորված այդ դերանունների իմաստային յուրահատկությամբ (միայն եզակի իմաստով գործածվող դերանուններ, միայն հոգնակի իմաստով գործածվող դերանուններ, իմաստային երկակիությամբ գործածվող դերանուններ) [3, 60-66]: Օրինակ՝ «*Ամեն մեկս ընտրում ենք* մի հրեշտակ, *մոտենում ենք, վերցնում*» (ԱՊՕ, էջ 9): Այստեղ շեշտվում է ամբողջության մեջ մտնող անձերը առանձին-առանձին (*ամեն մի* որոշյալ դերանվան անկախ գործածության ժամանակ երկրորդ բաղադրիչը դառնում է *մեկը*): Ինչպես նկատել է Ս. Աբրահամյանը, եզակի ենթակայի հետ սովորաբար հոգնակի ստորոգյալ է գործածվում, երբ ենթական արտահայտված է *ս, դ* դիմորոշ հոդ ունեցող դերանուններով, թվականներով և որոշ ածականներով [3, 60-66]:

Որոշ դեպքերում ենթակայի և ստորոգյալի թվային համաձայնության հարցում որոշակի դեր է կատարում ենթակայի լրացումը և հատկապես որոշիչը՝ իր իմաստային յուրահատկության պատճառով: Օրինակ՝ Տարիներ առաջ բանակից զորացրված հերոսի յուրաքանչյուր *քայլ, ժեստ, խոսք դառնում է բացահայտում* (ԱՊՅ, էջ 95):

Կան նաև ենթակայի և ստորոգյալի կապակցության համաձայնությանը վերաբերող շատ այլ ուշագրավ երևույթներ: Դրանցից նշելի է այն, որ եզակի ենթակայի հետ, որը նաև հավաքական գոյական չէ, օրինաչափորեն դրվել է հոգնակի ստորոգյալ, այդ թվում՝ հոգնակի ստորոգելիով: Այսպիսի կապակցությունում ենթակայի դերում հանդես եկող բառը ձեռք է բերում հասկացական ծավալի ընդլայնում, և դա հնարավորություն է տալիս, որ ստորոգելին և առհասարակ ստորոգյալը նրա հետ կապվի հոգնակի թվով: Այսպես՝ «... Իսկ կյանքում *միակ բանը*, որ ոչ ոք, հավանաբար, չի հաշվել, *հիշողություններն են*» (ԴՍՌ, էջ 15): «Որովհետև վեպում *գլխավորը* հենց այս զուգահեռ-չհատվող *ժամանակներն են*» (ԱԱՄ, էջ 6):

Մաս ցույց տվող հավաքական գոյական ենթական ունենում է և՛ եզակի, և՛ հոգնակի թվով ստորոգյալներ, բայց օրինաչափականը, առավել սովորականը նման դեպքում եզակի ստորոգյալն է: Ինչպես՝ «Իսկ գավառներից եկած համարձակների *մեծ մասը*, որ *ուզում էին* զոռով մտնել, *հեղձամաղձուկ եղավ*» (ԼԽԱ, էջ 84): «Իսկ ժողովրդի *մեծ մասը* մուրալով և օրը քաղցած է *մթնեցնում*» (ԼԽԱ, էջ 135):

Որոշ բայերի հարակատար դերբայը գոյականաբար գործածվելիս կարող է ունենալ հավաքական իմաստ, այդ դեպքում նրա հետ դրված ստորոգյալը կարող է ունենալ հոգնակի թիվ: Օրինակ՝ «*Մնացածը վըստահում են* սրանց, բայց ոչ Սարոյանին» (ԱԱՄ, էջ 191): «Հիմա կարևորը «Ալֆա-2-ը» տիեզերք թոցնելն է, *մնացածն* անցողիկ *բաներ են*» (ԱԱՄ, էջ 196):

Մնացածը գոյականաբար գործածվելիս՝ ոչ հավաքական իմաստով, կարող է ունենալ նաև եզակի թվով դրված ստորոգյալ: «*Մնացածը* տեխնիկայի *գործ է*» (ԱԱՄ, էջ 213):

Ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնության հարցում հաճախ մեծ դեր է կատարում կառույցի ձևային կողմը: Եթե եզակի ենթակայի գործողությանը մասնակից է նաև մեկ ուրիշը, և դա արտահայտված է սեռական հոլովածևի և *հետ* կապի միջոցով, ստորոգյալը դրվում է եզակի

թվով [11, 192]: Քանի որ *հեյր* կապով կապվող բառով նշվում է գործողություն կատարող այլ առարկա, որը չի դրվում ենթակայի պաշտոնով և ուրեմն չի ազդում ենթակայի թվային հատկանիշի վրա: Այստեղ միասնության պարագան նույնպես կատարում է գործողություն (ինչպես ենթական), թեև լրացում է: Մինչդեռ Ա. Պաչյանի և Լ. Խեչոյանի ստեղծագործություններում ստորոգյալը նման դեպքերում դրվում է հոգնակի թվով, որը ճիշտ չէ: Օրինակ՝ «Տերևները թրթռում էին հողի վրա ցնցվող մարմնից, որովհետև *պապը, ում հեյր* ամեն օր *ջրում էին* այգու ծառերը...» (ԱՊՑ, էջ 161): «Երբ հասկացել էր՝ խելագարվելու է, *Սանասարի հեյր* Բաղդադ *էին վերադարձել*՝ հանձնվելու կուռքին» (ԼԽՄ, էջ 309):

Այսպիսով՝ արդի գեղարվեստական արձակում ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնությունը հիմնականում համապատասխանում է գրական հայերենի օրինաչափություններին:

Առդրություն: «Առդրությունը նախադասության անդամների կամ բառակապակցության բաղադրիչ բառերի ստորադասական շարահյուսական կապի ձևերից մեկն է, երբ մի բառի կախվածությունը մյուսից չի արտահայտվում բառաձևով, այլ տեղով, իմաստով, դրսևորած քերականական հարաբերության ոչ ինքնուրույն բնույթով» [12, 25]:

Լեզվաբաններից ոմանք կախումը շարահյուսական կապակցության առանձին եղանակ են համարում առդրությունից: Ինչպես օրինակ, Արտաշես Սարգսյանը՝ թվարկելով այն հատկանիշները, որոնցով այն տարբերվում է կապակցման մյուս եղանակներից:

Դրանք են՝

«ա) կախման դեպքում թվի քերականական կարգը թելադրվում է կապակցվող եզրերից մեկի կողմի, այլ ոչ թե երկուսն էլ դրվում են նույն թվով, ինչպես համաձայնության դեպքում,

բ) ի տարբերություն կառավարման՝ կապակցվող եզրերից մեկը պահանջում է ոչ թե հոլովական կամ հոլովակապային ձևավորում, այլ թվային,

գ) լրացումն է թելադրում լրացյալի քերականական ձևավորումը և ոչ թե հակառակը,

դ) ի տարբերություն առդրական կապակցության, որի դեպքում կապը իրականանում է շարահյուսության (նաև հնչերանգի միջոցով) միջոցով, այս դեպքում առկա է թվի կարգով կապակցման պահանջ» [13, 39-41]:

Իսկ Ռ. Իշխանյանը կախումը համարում է առողջության մի դրսևորում, մի տեսակ: Նա գրում է. «Առողջության մի տեսակը կոչվում է կախում. Դա այն է, երբ չհղյուժված լրացումը թելադրում կամ պարտադրում է իր լրացյալի (գերադասի) թիվը: Սա հիմնականում վերաբերում է որոշիչ-որոշյալ կապակցության այն դեպքերին, երբ որոշիչը իր բառային իմաստի թելադրանքով պահանջում է որոշյալի եզակի կամ հոգնակի թիվ: Այսպես՝ փունջ-փունջ, խումբ-խումբ, մեծաքանակ, բազմաթիվ և այլ որոշիչների հետ գործածվում է հոգնակի լրացյալ, որևէ, յուրաքանչյուր, մեկ, մի և այլ որոշիչների հետ՝ եզակի որոշյալ» [8, 33]: Թեև Մ. Աբեղյանը «կախում» տերմինը գործածում է այլ իմաստով. «Կախման հարաբերությունը քերականության մեջ կոչվում է խնդրառություն կամ վարում» [1, 324]:

Հայ քերականագիտության մեջ օգտագործվում է նաև «շարահասություն» տերմինը, որը չի ընդունում Գ. Զահուկյանը: Նրա կարծիքով շարահյուսական կապակցության եղանակը շփոթվում է նրա իրականացման միջոցի հետ: «Առողջությունը քերականական կախման իրականացման այն եղանակն է, որ հանդես է գալիս շարահասության միջոցով, այսինքն՝ ընդհանուր կաղապարի մեջ լրացումները գրավում են որոշակի դիրք լրացյալի և իրար նկատմամբ» [13, 424]: Ըստ Գ. Զահուկյանի՝ գոյականական կապակցության կաղապարն է. «դերանուն+թվական+ածական+գոյական (այն երկու նոր տները)» [13, 294]:

Ի տարբերություն բանաստեղծական խոսքի՝ արծակ ստեղծագործություններում առողջություն շարահյուսական կապակցության եղանակն ունի սովորական դրսևորում (որոշիչը և հատկացուցիչը նախորդում են իրենց լրացյալներին): Օրինակ՝ «Ազգային վեպը վերածվում է Միերի դռան քարի...» (ԼԽՄ, էջ 251): «Կարճալու միտինգից հետո ժողովրդային զանգվածը ձգվեց դեպի ցեղասպանության զոհերի հիշատակը հավերժացնող հուշարձանը...» (ՌԴԵ, էջ 215):

Սակայն սովորական չէ հատկացուցիչին լրացնող որոշչի շարահասությունը. այն պետք է դրվի հատկացուցիչից առաջ: Օրինակ՝ «...Դա արվեստասեր հասարակության պահանջ էր» (ՌԴԵ, էջ 396): «...ո՞նց եմ սիրում նոյեմբերյան երևանի բույրը» (ԱՇԳ, էջ 78):

«Մի թվականով (երբեմն էլ անորոշ դերանունով) արտահայտված որոշիչը որպես կանոն դրվում է ածական որոշիչից առաջ» [5, 406]: Օրինակ՝ «Նա ընդամենը փայլուն ընդունակություններով դպրոցական մի ա-

շակերտ էր (փխ.՝ մի դպրոցական աշակերտ էր)» (ՌԴԵ, էջ 215): «*Նոյեմբերյան մի գիշեր* (փխ.՝ մի նոյեմբերյան գիշեր) անձրև տեղաց և առավոտյան արդեն աշուն էր» (ԱՇԳ, էջ 78): Սակայն երբ անձրև տեղաց, և դեղնած տերևները ցած թափվեցին, *գեղեցիկ մի տերևաթափ* (փխ.՝ մի գեղեցիկ տերևաթափ) սկսվեց, գեղեցիկ աշուն» (ԱՇԳ, էջ 78): «*Հեղինակի համար ոչ պակաս թանկ արծակ մի ստեղծագործություն* (փխ.՝ մի ոչ պակաս թանկ արծակ ստեղծագործություն)» (ԱՇԳ, էջ 17): «*Դա անչափելի մի տարածք էր* (փխ.՝ մի անչափելի տարածք)» (ԱԱՄ, էջ 299):

Երբեմն *մի* որոշիչը, որպես կանոն, գործածվում է ածականից առաջ, սակայն հատկացուցիչն է դրված որոշիչից հետո: Այսպես՝ «*Մի հայ մարդու վարձեց, որն արտոնագիր ուներ բյուզանդական շուկաներում ու հրապարակներում բանասացության* (փխ.՝ բանասացության բյուզանդական շուկաներում ու հրապարակներում)» (ԼԽԱ, էջ 215):

Երբեմն առդրության ոչ կանոնական դրսևորումներ են հանդիպում՝ ոճական նկատառումներով: Օրինակ՝ «...այժմ ավելի տենչում է *արյունն այս մարտիկի*» (ԱՊՕ, էջ 60), «*Թավ խոտի պես ծփուն աղվամազերն իմ դավաճանում են հուզմունքս*» (ԱՊՕ, էջ 100):

Եզրակացություններ

Հոդվածում քննվել են շարահյուսական կապակցության (տվյալ դեպքում՝ ենթակայի և ստորոգյալի համաձայնություն, առդրություն) եղանակների դրսևորումները արդի գեղարվեստական արձակում: Փաստական հարուստ նյութի քննությունը ցույց է տվել.

ա) համաձայնություն շարահյուսական կապակցության եղանակի դրսևորումները հիմնականում համապատասխանում են գրական հայերենի օրինաչափություններին:

բ) Առդրություն շարահյուսական կապակցության եղանակի դրսևորումները երբեմն չեն համապատասխանում գրական հայերենի օրինաչափություններին՝ պայմանավորված ոճական նկատառումներով:

Գրականության ցանկ

1. Աբեղյան Մ., Երկեր, հ. 2, Ե., 1974:
2. Առաքելյան Վ., Հայերենի շարահյուսություն. Պարզ նախադասություն, Ե., 1958:

3. Աբրահամյան Ս., Արդի հայերենի դերանունները, Ե., 1956:
4. Աբրահամյան Ս., Ժամանակակից հայերենի քերականություն, Ե., 1969:
5. Աբրահամյան Ս., Ն. Պառնասյան և ուրիշ., Ժամանակակից հայոց լեզու, հ. 3, Ե., 1976:
6. Գյուլբուդաղյան Ս., Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1988:
7. Իշխանյան Ռ., Արդի հայերենի շարահյուսություն. Պարզ նախադասություն, Ե., 1986:
8. Հարությունյան Հ., Կառավարումը ժամանակակից հայերենում, Ե., 1983:
9. Պետրոսյան Հ., Ս. Գալստյան, Լեզվաբանական բառարան, Ե., 1975:
10. Պալասանյան Ս., Քերականություն մայրենի լեզվի (մաս Ա, Բ, Գ), Թիֆլիս, 1894:
11. Ջահուկյան Գ., Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները, Ե., 1974:
12. Սարգսյան Ա., Ժամանակակից հայերենի շարահյուսական կապակցության մի եղանակիմասին, Լեզու և լեզվաբանություն, հմ. 1-2, Ե., 2015:
13. Атаян Э., Понятие элементарной синтаксической структуры, Е., 1964.

Համառոտագրություններ

- ԱԱՄ – Աշոտ Աղաբաբյան, Մենակը, Ե., 4-րդ հրատ., Բուկինիստ, 2021. 352 էջ:
- ԱՊՌ – Արամ Պաչյան, Ռոբինզոն, Ե., էջ հրատ., 2019, 164 էջ:
- ԱՊՕ – Արամ Պաչյան, Օվկիանոս, Ե., Անտարես հրատ., 2014, 200 էջ:
- ԱՊՑ – Արամ Պաչյան, Ցտեսություն ծիտ, Ե., Անտարես հրատ., 2012, 224 էջ:
- ԱՀՄ – Արսեն Համբարյան, Մարդանոց, Ե., ՀԳՄ հրատ., 2008, 140 էջ:
- ԱՇԳ – Առլեն Շահվերդյան, Գարնանային ռեքվիեմ, Ե., հեղինակային հրատ., 2016, 148 էջ:

ԴՍՌ – Դավիթ Սամվելյան, Ռոդենի ծմեռը, Ե., Էդիթ պրինտ
հրատ., 2019, 160 էջ:

ԼԽՄ – Լևոն Խեչոյան, Միերի դռան գիրքը, Ե., Անտարես հրատ.,
2013, 396 էջ:

ՌԴԵ – Ռազմիկ Դավոյան, Եթե աստված կամենա, Տիգրան Մեծ
հրատ., 2008, 528 էջ:

ՎՍՍ – Վահրամ Սահակյան, Սև աչքեր, ճերմակ սփռոց, Ե., Հեղի-
նակային 2-րդ հրատ., 2004, 224 էջ: